אפסילנא לך לדינא אמר ליה רב לרב כהנא פוק דייניה חזייה דהוה קא גאים [ביה] א"ל אי צייתא ואי לא מפיקנא לך רב מאונך בכקטן כגדול תשמעון אמר ריש לקיש שיהא חביב עליך גדין של פרוטה כדין של מאה מנה למאי הלכתא אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה פשיטא אלא דלאקדומיה 1לא תגורו מפני איש ה(א"ר חנן אל תכניס דבריך מפני איש) וכי המשפט לאלהים הוא א"ר חמא ברבי חנינא אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שנוטלין מזה ממון ונותנים לזה שלא כדין אלא שמטריחין אותי להחזיר ממון לבעליו זוהדבר אשר יקשה מכם א"ר חנינא ואיתימא רבי יאשיה על דבר זה נענש משה שנאמר 2ויקרב משה את משפטן לפני ה' מתקיף לה רב נחמן בר יצחק מי כתיב ואשמיעכם חושמעתיו כתיב אי גמירנא ואי לא אולינא וגמירנא אלא כדתניא ראויה פרשת טנחלות שתיכתב על ידי משה רבינו אלא שזכו בנות צלפחד ונכתב על ידן ראויה היתה יפרשת מקושש שתיכתב ע"י משה רבינו אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו כללמדך שמגלגלין חובה ע"י חייב וזכות על ידי זכאי כתיב 3ואצוה את שופטיכם בעת ההיא וכתיב 4ואצוה אתכם בעת ההיא אמר רבי אלעזר אמר רבי שמלאי לאזהרה לציבור שתהא אימת דיין עליהן מואזהרה לדיין שיסבול את הציבור עד כמה אמר רבי חנן ואיתימא רבי שבתאי 5כאשר ישא האומן את היונק כתיב 6כי אתה נתבוא וכתיב 7כי אתה תביא אמר רבי יוחנן אמר לו משה ליהושע אתה והזקנים שבדור עמהם אמר לו הקב"ה טול מקל והך על קדקדם דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור תנא זימון בשלשה מאי זימון אילימא ברכת זימון והתניא זימון סוברכת זימון בשלשה וכי תימא פרושי קמפרש מאי זימון ברכת זימון והתניא עזימון בשלשה ברכת זימון בשלשה אלא מאי זימון אזמוני לדין כי הא דאמר רבא פהני בי תלתא דייני דיתבי ואזיל שליחא דבי דינא ואמר מפומא דחד לא אמר כלום עד דאמר משמיה דכולהו הני מילי בלא יומא דדינא צאבל ביומא דדינא לית לן בה: **תשלומי כפל כו':** שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו דיני קנסות בכמה מאי קמיבעיא ליה קהא אנן תנן בשלשה אלא יחיד מומחה קמיבעיא ליה דאין דיני קנסות או לא אמר ליה תניתוה תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה מאי שלשה אילימא שלשה הדיוטות האמר אבוה דאבוך משמיה דרב אפילו עשרה והן הדיוטות פסולין לדיני קנסות ראלא מומחין וקאמר שלשה: **וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים ושלשה:** וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי אמר עולא בחוששין ללעז קמיפלגי רבי מאיר סבר אין חוששין ללעז ורבנן שסברי חוששין ללעז תרבא אמר כולי עלמא ללעז לא חיישינן והכא בחוששין לכבודן של ראשונים קמיפלגי והב"ע כגון דאיכניף בי עשרין ותלתא למידן דיני נפשות ואיבדור ואמר להו דיינו לי מיהא דיני ממונות

מיתיבי

פסילנא לך. שהזכרתני טובתך: **חזייה.** רב כהנא להוא גברא: **דהוה גאים ביה.** ברב. סומך ובוטח עליו ומדבר גבוהות: **מפיקנא לך רב מאונך.** (א) אודיעך שאין רב יכול לסייעך דמשמתינא לך: **אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה.** לאמיתו: **לאקדומיה.** אם בא לפניך דין של פרוטה וחזר ובא דין אחר של מנה הקודם לפניך הקדם לחתוך: **כי המשפט לאלהים הוא.** כאילו אתה דן ומוציא ממון מיד הקב"ה שהרי עליו להחזיר ממון לבעליו: **על דבר זה.** שנטל שררה לעצמו לומר תקריבון אלי (דברים א) שהיה לו לומר תקריבון לפני השכינה: **נענש משה.** שלא זכה ט)שלא נאמר לו פרשת נחלות עד שבא מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב: **כתיב ואצוה את שופטיכם.** משמע את חכמיהם הזהיר להדריך ציבור י)במשפט והחקים על כרחם: **וכתיב ואצוה אתכם.** לציבור עצמם הזהיר ומה הולך להזהירן: **כי אתה תבוא את העם.** משמע גם אתה כאחד מהן: **כי אתה תביא.** משמע (לשון) שררה נוהג כ) עליהן: **משה אמר לו וקנים שבדור (ב) עמהם א].** על פיהם עשה מעשה ולא תשתרר עליהם דההוא קרא דכי אתה תבוא משה אמרו כדכתי' ביה אל הארץ אשר נשבע ה' וגו' ובמקרא דכי אתה תביא כתיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ל) וגו' אלמא דהקב"ה בעצמו אמרו: **דבר אחד.** מנהיג אחד: (ג) **יומא דדינא.** שני וחמישי תקנת עזרא היא בב"ק (דף פב.): **אזמוני לדינא.** ב"ד ששולחין שלוחם לבעל דין שצועקים עליו לבא ולדון לפניהם צריך השליח להזמינו בשם שלשתן: **ואמר משמיה דחד.** פלוני דיין מזמינך לא אמר כלום ואי לא אזיל לא משמתינן ליה: **דיני קנסות.** זה שמשלם יותר מדינו: מ)**המוציא שם רע.** לא מצאתי לבתך בתולים (דברים כב) ובא להפסידה כתובתה ולא להרגה שאינו מביא עדים שזינתה תחתיו דלאו אנפשות קאתי לא אמר ר"מ בשלשה: **וחכמים אומרים כו' מפני שיש בו דיני נפשות.** קס"ד דהכי קאמרי משום דאיכא מוציא שם רע דשייך ביה דיני נפשות וכגון שמביא עדים ונגמרת פרשתן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי השתא מיהא לאו דיני נפשות הוא דליכא עדים נ): **ור"מ סבר אין חוששין ללעז.** אין חוששין שמא כשיבואו לב"ד ויצא הקול ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תחתיו ועכשיו אין הבעל יודע בהן ותבעי כ"ג דשמא יבא לידי דיני נפשות ורבנן סברי חוששין: **דכ"ע לא חיישינן ללעז.** ואם תחילת תביעתו של בעל לא בא לידון על פי עדים אלא על ידי עצמו ולהפסידה כתובתה מודו רבנן דבשלשה: **והכא כגון דאיכניף עשרים ושלשה.** שאמר הבעל להביא עדים שזינתה תחתיו ולא מצא: **ואיבדור.** הדיינין והלכו להם: **ואמר.** הואיל ואין לי עדים דנו לי מיהת בשלשה דיני ממונות להפסידה כתובתה ע"י עצמו דקיי"ל (כתובות דף י.) חכמים תיקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו להפסידה על פיו חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. רבי מאיר סבר בשלשה דאין חוששין לכבוד הראשונים ודנין אפילו בשלשה ורבנן סברי חוששין לכבוד הראשונים ובעי כולהו:

והכ"א

פסילנא לך. מרחיק היה עצמו אבל מן הדין לא מיפסיל וכן ההוא דשני דייני גזירות (כתובות קה:) דאייתי ליה גנא דפירי: **מפיקנא** לך רב מאונך. דמשמתינא לך והא דקאמר במו"ק (דף יז.) מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב הני מילי כשמנדה אותו לכבוד עצמו אבל לשם שמים לא: **מוציא** שם רע. פי' בקונטרס שהבעל טוען פתח פתוח מצאתי להפסידה כתובתה וקשה לר"ת מדא דגבי אונס ומפתה קתני לה שהן קנסות ועוד דבכל דוכתא שמזכיר מוציא שם רע הוי לענין ק' סלעים ועוד דג' דמתניתין מומחין הן ובכמה דוכתי אשכחן שדנין דיני כתובה בבבל וכן נוהגין עכשיו ועוד מה שמפרש נמי חוששין ללעז מתוך שיטעון פתח פתוח מצאתי חיישינן שמא ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה אין לשון לעז נופל על זה אלא על דבר שהוא שקר כמו (גיטין דף ה:) נמצאת אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים ועוד דקאמר דונו לי מיהא דיני ממונות מי דוחקו כל זמן שאין האשה תובעת אותו כתובתה ועוד דקאמר תבעו ממון בשלשה תבעה מיבעיא ליה ועוד מה שייך תביעה ד) שאינו בא אלא לפטור את עצמו מכתובתה ועוד ובמקום דאיכא נפשות משמע דבההיא ממון איירי ועוד שמעתי מהר"ף דלר' מאיר דאית ליה כתובה דאורייתא בפרק אף על פי (כתובות דף נו:) אינו נאמן להפסידה כתובתה דדוקא למ"ד כתובה דרבנן נאמן כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף י.) דאמר רב נחמן חכמים תיקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו כו' ומפר"ת דכולה שמעתי' איירי לענין ק' סלעים שהאב תובע לבעל וחוששים ללעז היינו לעז הדיינים כגון שהביא הבעל עדים שזינתה והוכחשו דמיחייב הבעל השתא ק' סלעים דרבנן סברי בעי כ"ג דאי בג' חיישינן שמא אח"כ יבואו עדים שזינתה ויצטרך להוסיף עד כ"ג ואתי להוציא לעז על הראשונים לומר שלפי שלא ידעו לדון הוסיפו עליהן ודוקא הוכחשו אבל הוזמו תו לא חיישינן לסהדי אחריני דמוכחא מילתא דאסהדי שקרי מהדר הבעל אבל בהוכחשו או לא כוונו עדותן אכתי אפשר להיות דקושטא הוה קאמרי ואיכא למיחש טפי דילמא אתו אחריני ור' מאיר לא חייש ללעז הדיינין ואין לדמות ליוסיפו הדיינים דלקמן (דף כט.) דלא חיישינן ללעז הדיינין:

רבה

מסורת הש"ס

א) רש"ל מוחק זה [ועי' רש"י לעיל בדף ו: ד"ה שיוסבן], ב) ב"ב קיט., ג) שם לקמן עח:, ד) [תוספתא יומא פ"ד שבת לג. כ"ב שם], ה) תבוא את העם וכתי' כי אתה תביא את בני ישראל כצ"ל, ו) [עיין תוספות בכורות לא: ד"ה א"כ], ז) רש"ל אי בהדיוטות פשיטא ג' בעינן אלא כו', ח) רש"ל רבה, ט) שאמר לו כצ"ל, י) [כמשפטי החוקים כצ"ל רש"ל], כ) [נהוג, רש"ל], ל) [בפסוק: להם], מ) מכאן שייך למתני' דף ג., נ) ע"כ שייך למתני'.

* * *

תורה אור השלם

1. לֹא תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן כַּגָּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו: דברים א יז
2. וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְיָ: במדבר כז ה
3. וָאֲצַוֶּה אֶת שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ: דברים א טז
4. וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: דברים א יח
5. הֶאָנֹכִי הָרִיתִי אֵת כָּל הָעָם הַזֶּה אִם אָנֹכִי יְלִדְתִּיהוּ כִּי תֹאמַר אֵלַי שָׂאֵהוּ בְחֵיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֹמֵן אֶת הַיֹּנֵק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו: במדבר יא יב
6. וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתָם לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה תַּנְחִילֶנָּה אוֹתָם: דברים לא ז
7. וַיְצַו אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וַיֹּאמֶר חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ: דברים לא כג

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מפיקנא לך כו' מאונך מכחך אודיעך: (ב) ד"ה משה וכו' שבדור ואתה עמהם: (ג) ד"ה יומא דדינא נ"ל אחר ד"ה ואומר משמיה: (ד) תוס' ד"ה מוציא וכו' מה שייך תביעה כיון שאינו בא:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה משה כו' וקנים שבדור עמהן. מלת עמהן נמחק וכ"ב עמך:

* * *

מוסף רש"י

ראויה פרשת נחלות כו' ראויה היתה פרשת מקושש כו'. ולא תאמר אם לא זכו בנות צלפחד ולא נתחייב מקושש היו שתי פרשיות הללו חסרין מן התורה, והכי נמי איכא למימר שהרבה מלות חסרים מן התורה לפי שלא אירעו המעשים (רשב"ם ב"ב קיט.). שמגלגלין חובה. היינו סקילה שחמורה, דנוח הוא לאדם לדון בחנק, על ידי חייב. מקושש, וזכות. שהבנים והקרובים יירשו את קרוביהם, על ידי זכאי. בנות צלפחד (שם קיט:). אתה והזקנים שבדור עמהם. וזקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועצתן (דברים לא ז). טול מקל והך על קדקדם. הקב"ה אמר ליהושע כי אתה תביא וגו', תביא על כרחם, הכל תלוי בך (שם).

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין [הל"ג] והלכה י סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סימן ז סעיף ו:
ב [מיי' שם פ"כ הל' י טוש"ע ח"מ סי' י סעי' ד]:
סו ג מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן טו סעיף א:
סז ד ה מיי' פכ"ה שם הלכה ג ב סמג שם טוש"ע ח"מ סימן ח סעיף ד:
סח ו מיי' פ"ה מהל' ברכות הל' ב סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קצג סעיף א:
סט ז ח מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הלכה ז סמג עשין קז טוש"ע ח"מ סימן יא סעיף כ:
ע ט מיי' שם פ"ה הלכה ח סמג שם [טוש"ע ח"מ סי' א סעי' א]:
עא י מיי' שם הל' ג:

* * *

רבינו חננאל

בבזיון אלא צריך להתעסק בהן בכולן כמו שהן מפורשין בפ' לא יחפור והא דאמר רב לאושפיזא פסילנא לך לדינא ודבר אחד בדבור ולא שנים דברים כולן פשוטין הן: **תנא** זימון בשלשה אוקימנא אזמוני לדינא והני מילי בלא יומא דדינא צריך למימר השליח כי שלשה שלחו אותי אליך אבל ביומא דדינא לא צריך למימרא שליחא דתלתא [שלוחהו] שזה דבר ידוע הוא דביומא דדינא תלתא יתבי: **תשלומי** כפל ותשלומי ד' וה' בג' [מומחין]. אוקמה רב נחמן בר יעקב בדיני קנסות ולפיכך צריך ג' מומחין כי ההדיוטות אפילו עשרה פסולין לדון דיני קנסות. האונס והמפתה בג' שהן דיני קנסות: **ירושלמי** ר' (מינא) [מנא] אמר בנערה מאורסה פליגי ונדחו דבריו אבל חלקו במוציא שם רע. רבי מאיר סבר לייסרו ולענשו בג' ואם נמצאו דבריו אמת בכ"ג. וחכ"א הכל בכ"ג ואמר עולא בחוששין ללעז פליגי כלומר אם ישבו שלשה לדין על הבעל לענשו ולייסרו ודקדקו ונמצאו דבריו אמת כיון שהן דיני נפשות צריכין להוסיף עליהן עשרים אחרים אתי למימר לא אוסיפו עליהן הני עשרים אלא משום דקדמאי לא הוו ידעי למידן האי דינא ומפקי לעז עליהן ורבי מאיר לא חייש ללעז וחכמים חיישי הלכך הוי המלקות והעונש מבתחילה בכ"ג. ואם נמצאו הדברים אמת הם הן הדיינין עליה דיני נפשות. רבה אמר מתניתין כגון דיתבי כ"ג לעיוני בהאי דינא ונפקי (תרי) [כ'] מינייהו ואמר להו דיינו לי מיהת על העונש ועל המלקות ר' מאיר סבר דייני להו דממון הוא ולא חיישינן לכבוד הני (תרין) [כ'] דנפק וחכמים חיישי לכבודן